

Chráňme prvôstky od mastitídy

Doc. Ing. Vladimír Tančín, DrSc.

Výskumný ústav živočíšnej výroby SCPV Nitra, tancin@cvzv.sk

Slovenský chov, 12, 2008, s. 33-34

Chovateľské opatrenia zamerané na kontrolu mastitídy u prvôstok môžu významne znížiť jej výskyt v stáde a prispieť k zvýšeniu kvality dodávaného mlieka prostredníctvom zníženia počtu somatických buniek (PSB). Mýtus o tom, že prvôstky nemajú mastitídy je už dávno preč. V súčasnom období chovatelia čím ďalej tým viac zaznamenávajú zvýšený výskyt mastitíd u prvôstok v období tesne pred a po otelení. Výskumy v USA poukazujú na skutočnosť, že až 50% a viac prvôstok, v závislosti od stáda a chovateľa, vykazujú hlavne klinickú infekciu vemena pri otelení. Aj napriek narastajúcim problémom zdravia vemena prvôstok chovateľské postupy nie celkom zohľadňujú tento stav.

Faktory prispievajúce k mastitíde prvôstok

Súčasná veda a výskum nie celkom komplexne chápe faktory prispievajúce k vzniku mastitíd u prvôstok. Vo všeobecnosti sa akceptuje názor, že pri kŕmení teliat do odstavu odpadovým mliekom (najčastejšie mastitídny) alebo ocuciavanie sa teliat v systéme spoločného ustajnenia významne prispieva k vzniku tohto ochorenia. Predpokladá sa, že pri kŕmení jalovičiek mastitídny mliekom, môže dôjsť pri následnom ocuciavaní k infikovaniu okolia mliečnej žľazy. Mnoho chovateľov z vlastných skúseností pripisuje príčinu mastitídy pri prvôstkach práve vyciavaniu. Existuje niekoľko viac alebo menej úspešných opatrení v závislosti od podmienok chovu a dodržiavania určitých zásad, ktoré redukujú vyciavanie.

Ďalším dôležitým faktorom zvyšujúcim riziko infekcie vemena pred pripustením je kontaminovaná podstielka znečisťujúca cecky vemena, prítomnosť kontaminovaných múch, poranené a popraskané cecky. V období po pripustení sa na celkovom zdravotnom stave vemena až do otelenia podieľa predovšetkým čistota podstielky. Obzvlášť dôležitá je hygiena a spôsob ustajnenia niekoľko dní pred a po otelení. Napr. do akej miery môže spoločné ustajnenie prvôstok a starších kráv pred otelením prispieť k nožnej kontaminácii vemena prvôstok mikroorganizmami, ktoré môžu mať staršie dojnice.

V súvislosti so zdravím mliečnej žľazy prvôstok tesne po otelení nie je možné nespomenúť hygienu a postup dojenia. Práve pri dojení prvôstok je potrebné dodržiavať maximálnu hygienu dojacieho zariadenia, rúk a pomôcok pri príprave vemena na dojenie. Po dojení je nevyhnutné ponoriť cecky do účinného dezinfekčného roztoku. Baktérie rastúce na povrchu cecku sú hlavným zdrojom nových infekcií. Tie sa dôkladnou dezinfekciou likvidujú.

Pri prvých dojenia po otelení sa pri prvôstkach často pozoruje zadržanie mlieka. Je potrebné ošetrovateľom zdôrazniť, že v tomto období nadmerné predávanie (dojenie na prázdno a čakanie kedy prvôstka spustí mlieko) spôsobuje poškodenie ceckov (fialové zafarbenie poukazujúce na znížený prietok krvi ceckom, poranenie hrotov ceckov, stresovanie prvôstky neúmerne dlhým dojením na prázdno a pod.) čo vedie k zvýšenému riziku ochorenia vemena. K zvýšenému riziku hlavne pri poranených ceckoch môžu významne prispieť aj kontaminované muchy, ktoré prenášajú baktérie z jedného cecku na druhý či z jednej kravy na druhú. Niekoľko vedeckých štúdií poukázalo na skutočnosť, že pri správnom postupe likvidácie múch je možné znížiť výskyt mastitíd pri prvôstkach v porovnaní s chovmi, kde sa výskyt múch ignoruje. Obzvlášť pozitívny vplyv sa pozoruje v stádach, kde sa nachádza *Staphylococcus aureus* a environmentálne streptokoky. V dvoch prácach sa potvrdilo, že impregnované ušné štítiky insekticídmi znížili výskyt mastitíd pri prvom otelení. Určitým negatívom je ich účinnosť len po dobu okolo dvoch mesiacov.

Dôležité konštatovanie

Hore uvedené faktory majú svoj podiel na ochorení vemena prvôstok. Pre chovateľa je dôležité to, že uvedené faktory sa v období života jalovičky od narodenia po otelenie v svojich negatívnych účinkoch na zdravie vemena navzájom prelínajú a posilňujú. V závislosti od podmienok chovu sa tieto faktory môžu prejavovať rozdielnou intenzitou a rozsahom. Každý podnik má svoje chovateľské i ľudské špecifiká, v ktorých by mal zohľadniť stav možnosti akceptácie a kontroly prijatých opatrení zameraných na tlmenie vzniku mastitíd u prvôstok.

Faktory zvyšujúce riziko mastitíd pri prvôstkach

- 1) Kŕmenie odpadovým mliekom
- 2) Skupinové ustajnenie pred odstavom od mlieka
- 3) Kontaminovaná podstielka znečisťujúca povrch ceckov
- 4) Poranenie a popraskanie ceckov
- 5) Kontaminovanie muchami
- 6) Zlá hygiena a postup pri dojení

Dbajme na čistotu ustajnenia pri otelení (foto V. Tančin, 2008)

